

ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

(ΣΥΝΕΚΔΙΚΑΖΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΡ. 740/11, 891/11, 892/11, 893/11, 927/11, 928/11, 930/11, 931/11, 960/11, 963/11, 964/11, 966/11, 996/11, 997/11, 998/11, 999/11, 1028/11, 1029/11, 1031/11, 1032/11, 1033/11, 1034/11, 1035/11, 1036/11, 1040/11, 1048/11, 1051/11, 1087/11, 1150/11, 1163/11, 1186/11, 1187/11, 1191/11, 1205/11, 1206/11, 1276/11, 1287/11, 1310/11, 1364/11, 1540/11, 1612/11, 1681/11, 1710/11, 114/12, 556/12, 563/12, 564/12, 587/12).

7 Οκτωβρίου, 2014.

ΕΝΩΠΙΟΝ: ΝΙΚΟΛΑΤΟΥ, Π. ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ, ΝΑΘΑΝΑΗΛ, ΠΑΜΠΑΛΛΗ, ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ, ΠΑΡΠΑΡΙΝΟΥ, ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΛΙΑΤΣΟΥ και ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, Δ.Δ.

(Υπόθεση αρ. 740/11)

ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΤΣΕΛΙΝΗ-ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ,

Αιτήτρια

και

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΜΕΣΩ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ,

Καθ' ων η αίτηση.

Σημείωση: Οι τίτλοι των υπόλοιπων υποθέσεων καθώς και οι εμφανίσεις φαίνονται στην απόφαση της Πλειοψηφίας.

Α Π Ο Φ Α Σ Η

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Δ.: Όπως προκύπτει από την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, αλλά και από την ημεδαπή του Ανωτάτου, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των

Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) και το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο (ΠΠΠ) κατοχυρώνουν το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

Στην έννοια της περιουσίας περιλαμβάνονται και τα ενοχικής φύσης δικαιώματα και ειδικότερα, οι όποιες απαιτήσεις, όπως απορρέουν από έννομες σχέσεις δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Σχέσεις που αναγνωρίζονται είτε με δικαστική απόφαση, είτε από το εθνικό δίκαιο. Το δικαίωμα στη σύνταξη εξομοιώνεται με περιουσιακό δικαίωμα στην έννοια του άρθρου 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ. Μια απαίτηση όμως, για να μπορεί να θεωρηθεί ως «περιουσιακή αξία», σύμφωνα με το σκοπό του άρθρου 1 του ΠΠΠ, πρέπει πρωτίστως να θεμελιώνεται στο εσωτερικό δίκαιο, όπως κρίθηκε και στην Vilho Eskelinen κ.α. ν. Φιλλανδίας, Απόφαση 19.4.2007, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, Προσφυγή Αρ. 63235/00:

«Μια απαίτηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «περιουσιακή αξία» σύμφωνα με το σκοπό του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 παρά μόνο όταν θεμελιώνεται στο εσωτερικό δίκαιο, π.χ. όταν επιβεβαιώνεται και από την πάγια νομολογία των εσωτερικών Δικαστηρίων. (βλ. την απόφαση Kopecky κατά Σλοβακίας [GC], της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 2004, Συλλογή 2004-IX, σελ. 144, §45 54).»

Και η σύνταξη κρίθηκε ότι αποτελεί περιουσιακό δικαίωμα το οποίο χρήζει σεβασμού και προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΠΠΠ Φιλίππου κ.α. ν. Δημοκρατίας κ.α. [\(2010\) 3 A.A.Δ. 241](#).

Στην πρωτόδικη απόφαση *Azinas v. Cyprus*, Application No. 56679/00, Judgment 20.5.2002, η οποία μεταγενέστερα ανατράπηκε από το Grand Chamber, με απόφαση ημερ. 28.4.2004, στη βάση του ότι δεν είχαν εξαντληθεί τα ένδικα μέσα στη Δημοκρατία, αποφασίστηκε ότι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα δημοσίων υπαλλήλων στην Κύπρο, συνιστά περιουσία στα πλαίσια του άρθρου 1 του ΠΠΠ. Περαιτέρω, κρίθηκε κατά πλειοψηφία ότι υπάρχει παράβαση της αρχής της αναλογικότητας.

Στην *Ανθή Δημητριάδη κ.α. v. Υπουργικού Συμβουλίου κ.α.*, [\(1996\) 3 A.A.Δ. 85](#), το Δικαστήριο έκρινε, ότι το δικαίωμα κινητής και ακίνητης ιδιοκτησίας, όπως κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα, Άρθρο 23 του Συντάγματος, η ΕΣΔΑ και το ΠΠΠ που αποτελούν μέρος του ημεδαπού δικαίου, ως αποτέλεσμα του περί της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως δια την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Κυρωτικός Νόμος) του 1962, Ν. 39/62, δεν επεκτείνουν το δικαίωμα ιδιοκτησίας όπως κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, ούτε επαυξάνουν το περιεχόμενο του. Οι σχετικές διατάξεις του Πρωτοκόλλου ταυτίζονται στην ουσία με εκείνες του Άρθρου 23(1) του Συντάγματος (βλ. Άρθρο 1 του ΠΠΠ, Κυρωτικός Νόμος 39/62). Προκύπτει σαφώς από τα ανωτέρω, ότι για σκοπούς κρίσης στην παρούσα περίπτωση, τα δύο άρθρα παρέχουν την ίδια προστασία. Η Δημητριάδη (ανωτέρω) αφορούσε βεβαίως σε απαλλοτρίωση, αλλά τα πράγματα δεν διαφοροποιούνται, κατά τη γνώμη μου, οι έννοιες της «ωφέλειας» και του «συμφέροντος» είναι σχεδόν ταυτόσημες, εφόσον ως συμφέρον, ορίζεται η αποκόμιση ωφέλειας. Σημαντικό επίσης ότι στο Ελληνικό κείμενο του άρθρου 1 του ΠΠΠ, όπως απαντάται στον Κυρωτικό Νόμο 39/62, αναφέρεται σε «δημόσια ωφέλεια» και όχι σε «δημόσιο συμφέρον». Το ΕΔΑΔ, όπως και το ημεδαπό Δικαστήριο, αντιμετωπίζει την έννοια της δημόσιας ωφέλειας όπως απαντάται στο Άρθρο 23 του Συντάγματος, ως έννοια ταυτόσημη με το δημόσιο συμφέρον, όπως ορίζεται από τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (*Michalis Theodosiou Λτδ v. Cyprus*, Αίτηση 31811/04, ημερ.

απόφασης 15.1.2009). Όπως παρατηρεί και ο καθηγητής Δαγτόγλου στο σύγγραμμα Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 4^η έκδοση, 1977, σ.773, υποσημείωση 7:

«Είναι ενδιαφέρον ότι από τα δυο αυθεντικά κείμενα του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ το αγγλικό απαγορεύει την στέρηση ιδιοκτησίας, εκτός αν το απαιτεί το «δημόσιο συμφέρον» (public interest), ενώ το γαλλικό κείμενο χρησιμοποιεί τον όρο «δημόσια ωφέλεια» (utilite publique).»

Όπως επεξηγείται στην *James and others v. The United Kingdom*, Application No. 8793/79, 21 February 1986, Πλήρης Ολομέλεια:

«The expression "pour cause d'utilite publique" used in the French text of Article 1 (P 1-1) may indeed be read as having the narrow sense argued by the applicants, as is shown by the domestic law of some, but not all, of the Contracting States where the expression or its equivalent is found in the context of expropriation of property. That, however, is not decisive, as many Convention concepts have been recognized in the Court's case-law as having an "autonomous" meaning. Moreover, the words "utilite publique" are also capable of bearing a wider meaning, covering expropriation measures taken in implementation of policies calculated to enhance social justice.

The Court, like the Commission, considers that such an interpretation best reconciles the language of the English and French texts, having regard to the object and purpose of Article 1 (P 1-1) (see Article 22 of the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties and the *Sunday Times* judgment of 26 April 1979, Series A no.30, p.30, para. 48) which is primarily to guard against the arbitrary confiscation of property.»

Προκύπτει ότι οι έννοιες δημοσίου συμφέροντος και δημοσίας ωφέλειας εξομοιώνονται και είναι εναλλάξιμες, τόσο εννοιολογικά όσο και ερμηνευτικά. Στη βάση της πιο πάνω τοποθέτησης μου, προχωρώ να εξετάσω το ζήτημα περαιτέρω.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δέχεται κατά κανόνα, ότι το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, δεν θέτει εξ υπαρχής περιορισμούς ως προς το τι σύστημα συνταξιοδότησης που ένα κράτος προτίθεται να υιοθετήσει. *Case Wieczorek v. Poland*, 18176/05, 8 Dec. 2009, 66.

Τα συμβαλλόμενα κράτη παραμένουν ελεύθερα να διαμορφώσουν τα ίδια, το πλαίσιο το οποίο θα θεσπίσουν ή εντός του οποίου θα κινηθούν, ώστε να τροποποιήσουν το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ή να επιλέξουν τον τύπο των παροχών, στο πλαίσιο ενός διαμορφωμένου πλέον συστήματος. Από τη στιγμή που θεμελιώνεται δικαίωμα για χορήγηση σύνταξης, αυτό προστατεύεται ως περιουσιακό, δυνάμενο να περιοριστεί μόνο για λόγους δημοσίας ωφελείας.

Το ΕΔΑΔ σέβεται την πολιτική επιλογή του κράτους εκτός εκεί όπου εμφανίζεται χωρίς καμιά εύλογη αιτιολογία (*Munoz Diaz v. Ισπανίας*, Προσφυγή Αρ. 49151/07, ΕΔΚΑ ΝΒ' (2010), σ. 547).

Σε κάθε περίπτωση, τα συμβαλλόμενα κράτη είναι καλύτερα τοποθετημένα από το διεθνή Δικαστή ώστε να αποφασίσουν τι συνιστά δημόσιο συμφέρον γι' αυτά (*Case of Maggio and others v. Italy*, Appl. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 and 56001/08, Judgment 31 May 2011, 57).

Εκεί όπου έχουν αποκρυσταλλωθεί και παγιωθεί δικαιώματα, η επέμβαση του κράτους ενδεχόμενα δημιουργεί πιθανή παραβίαση του άρθρου 1 του ΠΠΠ. Το γενικό δημόσιο συμφέρον όμως δεν είναι αυταπόδεικτο, ούτε και έχει απόλυτο περιεχόμενο. Η δημοσιονομική πολιτική μιας χώρας, η αποφυγή επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού με απρόβλεπτες δαπάνες και το απλό ταμειακό συμφέρον του κράτους, δεν μπορούν αφ' εαυτών να δικαιολογήσουν την προσβολή του περιουσιακού δικαιώματος επί των συντάξεων.

Είτε πρόκειται για μόνιμη αποστέρηση της σύνταξης, είτε πρόκειται περί αναστολής της καταβολής της, αναλόγως της περίπτωσης, ο Νόμος και οι αλλαγές που επιφέρει, ιδωμένες από τη σκοπιά της ΕΣΔΑ, εξετάζονται από την πρώτη πρόταση της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1 του ΠΠΠ: «Παν φυσικό ή νομικό πρόσωπο δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του.» Συνεπώς πρέπει να εξετάζεται σε τέτοιες περιπτώσεις κατά πόσο έχει διαφυλαχθεί ένα δίκαιο ισοζύγιο μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος και των απαιτήσεων της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (Klein v. Austria, Application No.57028/00, Judgment 3.3.2011, § 48-49, Asmundsson v. Iceland, Application No. 60669/00, Judgment 12.10.2004, § 44).

Κάθε επέμβαση του νομοθέτη οφείλει να παρέχει επαρκή δικαιολογία από την οποία ξεκάθαρα να προκύπτει ότι εξυπηρετείται το δημόσιο ή γενικό συμφέρον. Στην υπόθεση Valkov v. Βουλγαρίας, (Application 2033/04 και άλλες, απόφαση ημερ. 25.10.2011, την οποία επικαλείται και η Δημοκρατία, οι αιτητές συνταξιοδοτήθηκαν στη βάση τροποποίησης του εθνικού νόμου περί Συντάξεων. Το ΕΔΑΔ αφού προέβη σε επισκόπηση της νομολογίας όπως ίσχυε το 2012, με αναφορά στο άρθρο 1 του ΠΠΠ, έκρινε ότι η επέμβαση ή διακοπή σύνταξης ήταν δυνατόν να συνιστά παραβίαση στο δικαίωμα ιδιοκτησίας των αιτητών, το οποίο θα έπρεπε να αιτιολογηθεί (Kjartan Asmundsson v. Iceland, No. 60669/00, § 40, Rasmussen v.

Poland, No. 38886/05, § 71, 28 April 2009, *Wieczorek* (ανωτέρω)). Για να κρίνει εν κατακλείδι ότι το νομοθέτημα δεν παραβίαζε το άρθρο 1 του ΠΠΠ: μεταξύ του γενικού συμφέροντος και των αναγκών του ασφαλισμένου, βαρύνουν τα στοιχεία φυσιολογίας του συστήματος και ειδικότερα, η καταβολή εισφορών.

Ο έλεγχος επικεντρώνεται ιδιαίτερος στην αιτιολόγηση της δημόσιας ωφέλειας (*utilite publique*) και μέσω αυτής στον περιορισμό της ευρείας ελευθερίας των εθνικών νομοθετών. Για να είναι όμως εφικτός ο έλεγχος θα πρέπει να προβάλλονται επαρκώς και να αιτιολογούνται ειδικώς τα μέτρα, κυρίως με αναλογιστικές και οικονομικές μελέτες.

Ο δικαιολογητικός λόγος που καθιστά αναγκαία την επιβολή περιορισμών πρέπει να προκύπτει, είτε από τις διατάξεις του ιδίου του Νόμου, είτε από την εισηγητική του έκθεση. Και εδώ υπεισέρχεται η δική μου κρίση σε ότι αφορά το σχετικό νομοθέτημα.

Από την Αιτιολογική Έκθεση προβάλλει η ανάγκη εκσυγχρονισμού του συστήματος συνταξιοδότησης των κρατικών αξιωματούχων.

Η Δημοκρατία, με τη γραπτή της αγόρευση, δέχεται ότι το λεκτικό είναι μεν «λακωνικό αλλά συμπυκνώνει την πεμπουσία της ανάγκης που επιδιώκετο να ρυθμιστεί με Νόμο», για να γίνει, εισηγείται, πλήρως αντιληπτή η ουσία της αναφοράς στον «εκσυγχρονισμό των συστημάτων συνταξιοδότησης των κρατικών αξιωματούχων και εξάλειψη του φαινομένου των πολλαπλών συντάξεων», εντός της αιτιολογικής έκθεσης, πρέπει να ιδωθεί μέσα από το πρίσμα ολόκληρου του ιστορικού προπαρασκευής του εν λόγω Νόμου

και την κατάληξη του. Παραπέμπει δε στην Πρόταση Αρ. 131/11 που προώθησε το Υπουργείο Οικονομικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο προς υποστήριξη του νομοσχεδίου, για να εισηγηθεί ότι με την Πρόταση, συγκεκριμενοποιείται απολύτως και προκύπτει ως αδήριτη η ανάγκη εκσυγχρονισμού, τόσο από κοινωνικής, όσο και οικονομικής άποψης.

Στην Αιτιολογική Έκθεση αναφέρεται:

«Το παρόν νομοσχέδιο είναι αποτέλεσμα των προσπαθειών της Κυβέρνησης για εκσυγχρονισμό των συστημάτων συνταξιοδότησης των κρατικών αξιωματούχων και εξάλειψη του φαινομένου των πολλαπλών συντάξεων.

.....

Με το εν λόγω νομοσχέδιο, προωθούνται σε γενικές γραμμές, οι ακόλουθες ρυθμίσεις:

.....

(β) Αναστέλλεται η καταβολή σύνταξης σε περίπτωση που συνταξιούχος ανέλαβε ή αναλαμβάνει οποιοδήποτε λειτούργημα, αξίωμα ή θέση.»

Στη βάση της εν λόγω Πρότασης το Υπουργικό Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση με αρ. 71715, ημερ. 8.2.2011 και εξουσιοδότησε την ετοιμασία σχετικού νομοσχεδίου.

Με αναδρομή στην έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού κατά τη σχετική συζήτηση της Πρότασης Νόμου και του νομοσχεδίου ημερ. 20.4.2011, διαφαίνεται και πάλι η ανάγκη εκσυγχρονισμού του συστήματος συνταξιοδότησης, τονίζεται ότι:

«Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί ένδειξη ευαισθησίας και δημοκρατικών ανταντακλαστικών έναντι της κοινωνικής κατακραυγής σε σχέση με το φαινόμενο των πολλαπλών συντάξεων που σήμερα λαμβάνουν ορισμένοι αξιωματούχοι.

.....

. είναι επιτακτική η ανάγκη όπως το νομοσχέδιο υποβληθεί ενώπιον της ολομέλειας του σώματος για άμεση ψήφισή του σε νόμο, ώστε να αρθούν οι παρατηρούμενες στρεβλώσεις και να εξαλειφθεί το φαινόμενο της καταβολής πολλαπλών συντάξεων από το δημόσιο, το οποίο δικαίως, όπως ανέφερε, προκαλεί κοινωνική κατακραυγή.

Ο γενικός διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών δήλωσε συναφώς ότι με το κυβερνητικό νομοσχέδιο επιλύονται διαχρονικά προβλήματα και ανομοιομορφίες στον τρόπο καταβολής των συντάξεων και καθορίζεται ένα γενικό πλαίσιο, το οποίο φαίνεται να τυγχάνει καθολικής αποδοχής, επιτυγχάνοντας τον εκσυγχρονισμό του συστήματος συνταξιοδότησης των κρατικών αξιωματούχων. Περαιτέρω, ανέφερε ότι με την ψήφιση του νομοσχεδίου σε νόμο θα προκύψουν εξοικονομήσεις ύψους €1 εκατομ. περίπου ανά έτος από συνολική ετήσια δαπάνη ύψους €4 εκατομ. περίπου.»

Εναπόκειται πάντοτε στη νομοθετική εξουσία να στοιχειοθετήσει την ανάγκη η οποία δικαιολογεί τον περιορισμό θεμελιώδους δικαιώματος του ατόμου και επί του προκειμένου η θέση της νομολογίας έχει διατυπωθεί στην Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων (2000) (Αρ.2) 3 Α.Α.Δ. 238. Παρατίθεται εν εκτάσει το εν λόγω σκεπτικό:

«Τα δικαιώματα, που κατοχυρώνει το Σύνταγμα, προσιδιάζουν στο άτομο και έχουν ως επίμετρο τη φύση του ανθρώπου. Φορέας των δικαιωμάτων, που κατοχυρώνει το Μέρος II του Συντάγματος, είναι το άτομο.

.....

Τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου μπορεί να περιοριστούν με τον τρόπο που επιτρέπει και μόνο για τους λόγους που καθορίζει το Σύνταγμα. Περιορισμός μπορεί να τεθεί και η επέμβαση να επιτραπεί με νόμο, εφόσον αυτά κρίνονται αναγκαία και στο βαθμό που η ανάγκη τα επιβάλλει - (βλ. μεταξύ άλλων *Police and Theodorou Nicola Hondrou and Another*, 3 R.S.C.C. 82 και Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής (Αρ.2) [\(1992\) 3 Α.Α.Δ. 165](#)).

Δεν είναι οποιασδήποτε μορφής ανάγκη, που μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμό ή επέμβαση σε θεμελιώδες δικαίωμα του ατόμου. Από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού

Δικαστηρίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προκύπτει ότι η ανάγκη πρέπει να είναι όχι μόνο υπαρκτή αλλά και να έχει το χαρακτήρα πιεστικής κοινωνικής ανάγκης, αποτιμούμενης στο πλαίσιο δημοκρατικής κοινωνίας. Η νομολογία του Δικαστηρίου και της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, για τη φύση της ανάγκης και το πλαίσιο μέσα στο οποίο αποτιμάται, εξηγούνται στο σύγγραμμα Law of the European Convention on Human Rights, D. J. Harris, M. O' Boyle, C. Warbrick, σελ. 344-355. Όμοια, κατ' ουσίαν, είναι και η προσέγγιση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στη διαπίστωση της ύπαρξης και τον προσδιορισμό της φύσης της ανάγκης, που μπορεί να δικαιολογήσει τον περιορισμό θεμελιώδους δικαιώματος του ατόμου - *Police v. Ekdodiki Eteria* (1982) 2 C.L.R. 63. Πρώτο, πρέπει να υπάρχει άμεσος σχέση μεταξύ του περιορισμού του δικαιώματος και της ανάγκης, η οποία τον επιβάλλει. Δεύτερο, πρέπει να καταδεικνύεται η ύπαρξη σοβαρού, αν όχι αναπόφευκτου κινδύνου, ότι ένας ή περισσότεροι από τους σκοπούς ή λειτουργίες της πολιτείας, για τους οποίους μπορεί να περιοριστεί το δικαίωμα, θα τεθούν σε κίνδυνο. Στην περίπτωση του Άρθρου 15 του Συντάγματος, οι σκοποί είναι: (α) Η συνταγματική τάξη, (β) η δημόσια ασφάλεια, (γ) η δημόσια τάξη, (δ) η δημόσια υγεία, (ε) τα δημόσια ήθη και (στ) η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων.

Εναπόκειται στη Νομοθετική Εξουσία να στοιχειοθετήσει την ανάγκη, η οποία δικαιολογεί τον περιορισμό θεμελιώδους δικαιώματος του ατόμου. Αναγνωρίζεται, κατ' αρχήν, κάποιο περιθώριο εκτίμησης (*margin of appreciation*) στο νομοθέτη, ως προς την ύπαρξη κοινωνικής ανάγκης για τη θεσμοθέτηση κανόνα δικαίου. Η εμπέλεια της αρχής αυτής είναι περιορισμένη, όπως αναγνωρίζει η νομολογία του Δικαστηρίου και της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Δεν υπερβαίνει τα όρια της καλοπροαίρετης βούλησης του νομοθετικού σώματος για τη νομοθετική ρύθμιση θέματος. Για τον περιορισμό ή την εξουσιοδότηση επέμβασης στην άσκηση θεμελιώδους δικαιώματος, η ανάγκη πρέπει να τεκμηριώνεται και η ρύθμιση να είναι ανάλογη προς την ανάγκη.»

Τα όσα οι καθ' ων η αίτηση προώθησαν με τη γραπτή τους αγόρευση, ότι η Δημοκρατία βρισκόταν σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, τόσο κατά την ψήφιση του Νόμου, όσο και καθόλη τη διάρκεια του 2011, που προωθείτο η σχετική πρόταση νόμου και το σχετικό νομοσχέδιο ήταν υπό συζήτηση στη βουλή των Αντιπροσώπων, δεν μπορούν εκ των υστέρων να αναπληρώσουν το κενό. Ούτε από το ίδιο το γράμμα του νόμου, ούτε από την εισηγητική έκθεση, ούτε από την πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο (Πρόταση με Αρ. 347/2011),

θεμελιώνεται σοβαρά ή διαπιστώνεται η επίκληση του δημοσίου συμφέροντος. Εκείνο που προβάλλει ρητώς είναι ο «εκσυγχρονισμός» του συστήματος προς εξάλειψη «στρεβλώσεων» και η καταστολή της «κοινωνικής κατακραυγής».

Τα περιθώρια εκτίμησης της δημόσιας ωφέλειας είναι ευρεία αλλά η απόδειξη της προϋπόθεσης βαρύνει τον νομοθέτη και κατά την κρίση μου αυτό το βάρος δεν το έχει αποσείσει η Δημοκρατία. Το ΕΔΑΔ δέχεται ότι η αιτιολόγηση πρέπει να προέρχεται από το μέρος εκείνο που λαμβάνει τα μέτρα, δηλαδή από το νομοθέτη και όχι από το προσβαλλόμενο μέρος. Είναι ο νομοθέτης που θα πρέπει να πείσει το Δικαστήριο ότι υπήρξε κατά πάντα χρόνο σχέση αναλογικότητας. ΕΔΑΔ, Andrejeva κατά Λετονίας, απόφαση 18.2.2009, προσφυγή 55070/00, αρ. 89, ΕΔΚΑ ΜΚ' (2009), σ.182. Η απλή καταγραφή «εξοικονόμησης ύψους €1 εκατ. περίπου ανά έτος από συνολική δαπάνη ύψους €4 εκατ. περίπου» δεν είναι ικανή να ικανοποιήσει τα απαιτούμενα νομολογιακά κριτήρια.

Για τους λόγους που έχω παραθέσει θα έκανα δεκτές τις προσφυγές με έξοδα σε βάρος των καθ' ων η αίτηση.

Δ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Δ.

/ΦΚ

cyllaw.org: Από το ΚΙΝΟΠ/СyLii για τον [Παγκόσμιο Δικηγορικό Σύλλογο](#)